

KARAIMŲ SAKMĖS

Parengė *BRONISLAVA KERBELYTĖ*

Skelbiama medžiaga užrašyta 1971 m. iš Trakuose gyvenančios juristo ir karaimų kraštotyrininko Mykolo Tinfavičiaus šeimos.

Padavimą (Nr. 1) papasakojo M. Tinfavičius, 60 m.; sakė jį skaitęs. Iš Trakų bibliotekos gautame suliteratūrintų karaimų padavimų rankraštiniame rinkinyje (rusų k.) yra ir to paties siužeto, bet labai išstėtas padavimas apie Vytauto žirgą. Gali būti, kad M. Tinfavičius turėjo omenyje tą tekstą.

Sakmes papasakojo Beata Pozemskienė—Navickaitė, 86 m., gimusi Radviliškio k. prie Krekenavos (Nr. 2, 3, 5—7), ir jos dukterė Raisa Tinfavičienė, 59 m., gimusi Vilniuje, mokytoja (Nr. 8; kartu su motina — Nr. 4).

Padavimą užrašė B. Kerbelytė, sakmes (rusų k.) — B. Kerbelytė ir J. Novikovas.

1. VYTAUTO ŽIRGAS

Kartą pavasarį Trakuose buvo didelis potvynis — iš Galvės ir Totoriškių vienas ežeras pasidarė. Vanduo užliejo karaimų daržus, jau pasiekė ir trobų langus, pagaliau ir stogus. Tuo metu namie buvo vienos moterys su vaikais ir seniais: vyrai buvo išvykę į žygį. Moterys ir seniai valtimis nuplaukė į pilį pas kunigaikštį Vytautą ir prašė gelbėti. Vytautas pasakė:

— Nebijokite! Eikite — aš greitai būsiu tarp jūsų!

Veikiai žmonės pamatė Vytautą jojantį ant savo žirgo. Vytautas ėmė girdyti žirgą. Ir stebuklas — žirgui geriant, iškilo namų stogai, štai ir daržai pasirodė. Jie tuoj išdžiūvo. Jau ir agurkai sužaliavo!

Besistebėdami žmonės nepajuto, kaip kunigaikštis nuėjo. Kitą rytą jie pamatė, kad prie Trakų atsirado naujas ežeras, kurio vanduo turėjo žirgo kvapą. Sako, taip atsiradęs Plomėnų ežeras.

2. ŠAITANAS RENKA AGUONAS

Kitą kartą vienas [žmogus] papylė ant grindų aguonų:

— Ateis velnias — jis rinks tas aguonas ir mūsų nelies.

Sako, anksčiau rodydavosi šaitanas.

[— Na, ir kaip? — užr.]

Jis sako, kad surinko. Jam pasirodė, kad surinko [aguonas].

Jeigu nori pamatyti šaitaną, reikia pabarstyti juodų aguonų — ir šaitanas pasirodys.

Po dvylikos, sako, galima jį iškviešti. Tiktai po dvyliktos velniai vaikšto, iki dvyliktos jie sėdi ramūs.

3. DEGANTYS PINIGAI

[Ar lobiai pasirodo? — užr.]

Būna toks laikas. Aš mačiau — ugnis kaip žvakė dega. O kai pašaukiau vyrą, užgeso. Ugnis kaip žvakė iš žemės išseina. Manau — kas čia būtų: žvakė dega dega, dega dega. Aš sakau vyrui:

— Jaša, eik pažiūrėk, kas čia tokio!

Jis atėjo:

— Kur? Kur? Kas?

Nieko nėra. Sako, kad tik tas, kuris mato, gali kasti [lobį].

< ... > Aš paskui apsirengiau ir nuėjau — žemė dar buvo šilta prie vartų.

Kai negerai lobiai, tai ir nesirodo.

Sako, jei kas užkasa lobį ir prakeikia, tai jis niekada nepasirodo. O švarų lobį rasi — gali naudoti.

Pozemskiai turėjo plečių. Tai jie sudegė ir jį pardavė, o žydą tą plečių pirkto ir, sako, katilą rado. Darbininkams pinigų davė, kad tylėtų.

< ... >

4. BLOGOS AKYS

Sako, akys negeros — tai priklauso nuo to, kaip moteris vaiką atjunko. Jis verkia verkia, ji mano: "Ai, gaila, na, dar pamaitinsiu". Ir jau to vaiko negeros akys.

Aš parvažiavau namo, o kaimynė sako:

— Oi, kaip tu gerai atrodai!

Ir man taip bloga pasidarė iš karto...

Mano sesuo buvo liesa, o aš nieko — pilnesnė. Kaimynė užėjo ir sako:

— Kaip jūs pasitaisėt, kaip gerai atrodot!
O aš noriu atsistoti — negaliu. Sakau seseriai:
— Kamce, man negerai!

O ji sako:

— Oi, o aš seniai ir žodžio negaliu ištarti.

Mes abi visą vakarą vaikščiojom kaip girtos.

[— Ką reikia daryti? — užr.]

Reikia apsukti su druska, sako. Jie [giminės] mus pasodino ir suko aplink druską — tris kartus. “Tfu, tfu”, — sako ir į krosnį meta, kad sudegtų. Ir sako: “Kad druska jai į akis!” Žiupsnelį druskos.

Ir man du kartus buvo. O kaip druska apsuka, tuoj viskas praeina.

5. BURTININKĖ KAIMYNĖ

Per kelią kaimynė burtininkė buvo. Kai nori, kad viskas augtų, išeis į gatvę ir ant kryžkelės. Štai taip [rodo rankomis, kaip deda kryžmai] virvute matuoja, matuoja, matuoja. O paskui į daržą eina ir tą patį daro.

Jeigu išeisim ir pasijuoksim, jinai namo eina: jau jai nepasisėkė.

Kai važiuoja prekiauti, kaimynus apeina: “Paskolinkit porą kiaušinių”. Arba dar ko nors prašo, kad jau sektųsi.

6. SUSAPNUOTA ANYTA

Aš ištekėjau. Ir čia gyveno brolis, dvi seserys. Sapnuoju: ateina kažkokia senutė, klausia:

— O kur Jakovas?

Sakau:

— Nėra namie. Aš — jo žmona.

— O, — sako, — man jis reikalingas.

— Palaukit.

— Ne, neturiu laiko. Aš, — sako, — skubu, atnešiau jam popierius ir dokumentus, — ir išėjo.

Man pasidarė baisu, papasakojau vyrui [sapną]. Pasakiau, kaip apsirengusi, viską. O jis sako:

— Tai mano motina buvo atėjusi.

O čia duktė gimė, pavadinau Raja jos garbei. Namas buvo jos [anytos] vardu užrašytas. Štai ji ir atnešė popierius. Tamsiai apsirengusi, juodai; skarelė užrišta kaspinėliu. O aš jos niekada nebuvau mačiusi, nepažinojau.

7. NUBAUSTAS KAPŲ ARDYTOJAS

Pasvalyje kapinės buvo — dvi su puse dešimtinės žemės. Mano brolis ten gyveno, o kitų karaimų jau nebebuvo. Toje vietoje žmonės arė žemę, kaulus į upę metė. Brolis bylinėjosi — nieko nelaimėjo.

O ten toliau buvo palaidoti atskirai labai mokyti žmonės. Tenai taip pat žmogus gyveno, pasistatė trobą, pasodino sodą. Dar keletas paminklų buvo, atvažiuavę karaimai ten meldavosi. Jis mano: “Ai, išversiu tuos akmenis — kiti viską išarė”. Ir jis susapnavo tėvą. (Jis pats mums pasakojo, kaip tėvą sapnavo. Tėvas buvo be kojų.) Sako:

— Aš be kojų likau, kai išverčiau tuos paminklus, o tu neliesk.

Taip nuo to laiko nelietė paminklų, mes visada meldėmės.

8. GERAS SAPNAS

Būna, kad sapnuoji. Sako, jeigu mirusysis ateina ir ką nors atneša — gerai, o jeigu ateina ir prašo ko nors — kas nors iš šeimos mirs.

Mirė mano dėdė, o greitai — ir teta. Mes turėjome remontuoti namą, plėsti grindis. Ir nežinojime, kiek balkių reikės, gal ten visi supuvo. Nupirkome keletą ąžuolinių, gulėjo kieme. Ir aš sapnavau savo dėdę, kad jis ateina ir ant peties neša rąstą. Užaina ir meta ant kiemo. Aš sakau:

— Ką tu, dėde, atnešei?

— A, — sako, — tu remontą pradėjai, tau vieno rąsto trūksta.

Ir tikrai, kai pakėlėme grindis, radome: visi balkiai geri, tik vienas supuęs.

THE KARAIM LEGENDS

Prepared by *BRONĖ KERBELYTĖ*

8 legends presented by the family of a lawyer and Karaim ethnographer, a resident of Trakai Mykolas Tinfavičius are rendered, recorded by Bronė Kerbelytė and Jurij Novikov.